

สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาภายใต้
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4
STATES, PROBLEMS, AND GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF
ACADEMIC ADMINISTRATION IN SCHOOLS DURING THE COVID-19 OF
SCHOOLS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 4

¹ณัฐธิดา ปักดีวิริยวโรชิต, ²เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม และ ³กฤติกรณ์ ศรีโสภะ

¹Nattatida Pakdeewiriyaworachote, ²Charoenwit Sompongtham
and Grittigon Srisopa.

มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย
Ratchathani University, Thailand

¹nattatida359@gmail.com

Received :January 6, 2023; **Revised** :March 2, 2023; **Accepted** :March 25, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และ 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายวิชาการและครูผู้สอน จำนวน

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

³ อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชธานี

281 คน ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 94.66 และผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพ และปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และ .98 และแบบสัมภาษณ์ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ และปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และ 2) แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา คือ (1) สถานศึกษา ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสอดคล้องกับสถานการณ์ (2) ผู้บริหาร ควรนำหลักสูตรมาปรับใช้ให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ (3) ผู้บริหาร ควรเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียน (4) ผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้ครูประเมินความก้าวหน้าและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่น (5) สถานศึกษา และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีเวทีในการนำเสนอผลการวิจัยหรือนวัตกรรมที่เกิดขึ้น โดยการนำเสนอผ่านระบบออนไลน์ (6) สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการนิเทศการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นโดยใช้กระบวนการ PDCA (7) สถานศึกษา ต้องแสดงข้อมูลสารสนเทศการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยมีการเปิดเผยข้อมูลทางเว็บไซต์ (8) ผู้บริหาร ควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาการในชุมชน และให้เป็นไปตามมาตรฐานการเว้นระยะห่างทางสังคม และ (9) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูจัดทำไฟล์สื่อสารการสอนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาและทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการของสถานศึกษา สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the states and problems of academic administration of schools during the COVID-19 and 2) study guidelines for development of academic administration of schools during the COVID-19. The samples used in the study were 281 heads of academic department and teachers. There were 266 respondents, representing 94.66 percent. The 11 informants for interview included the deputy director of the

Primary Educational Service Area Office 4, supervisors, administrators, academic assistants of director, and teachers. The research tools consisted of a five-level rating scale questionnaire on states and problems of academic administration with the reliability values of .97 and .98 and an interview form with IOC of 1.00 in all items. The statistics included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings were as follows: 1) the states and problems of academic administration as a whole were at the average levels, and 2) the guidelines for the development of academic administration included (1) schools should change instructional management according to their local contexts and situations, (2) administrators should adapt the curriculum to be flexible according to the situations, (3) administrators should increase the flexibility of learning structure, (4) administrators should promote progress evaluation and use flexible and various methods for learning evaluations, (5) schools and related organizations should arrange platforms online for sharing research and innovations, (6) schools and related organizations must supervise flexibly by using PDCA Process, (7) schools must demonstrate evaluation information and internal education quality audits through website, (8) administrators should share and exchange learning experiences between schools and communities for the development of knowledge and academic skills in communities while sustaining Social Distancing, and (9) administrators encourage teachers to create digital teaching aids so that students could study and review lessons at home.

Keywords: School Academic Administration, During the COVID-19

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 ทำให้ภาคการศึกษาไทยต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต สถานศึกษา จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในยุคปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาปัจจุบันตามไปด้วยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องใช้ทักษะ ความสามารถในการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่ไม่ปกตินี้ อาทิเช่น สถานการณ์

การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ต้องปรับเปลี่ยน การปฏิบัติงาน ปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการบริหารให้เท่าทันและสอดคล้องกับสถานการณ์ รวมทั้ง เสริมแรงให้ครู และบุคลากร ร่วมกันเปลี่ยนแปลงวิธีการและบูรณาการ เพื่อจัดการศึกษาให้ สอดคล้องตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น (จิตติมา วรณศรี, 2564)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หลายประเทศ ทั่วโลกได้รับผลกระทบที่เกิดจากการติดเชื้อที่ค่อนข้างรุนแรง เพื่อเป็นการป้องกันและหยุดการแพร่ ระบาดของโรคนี้ ประเทศต่าง ๆ ได้ใช้มาตรการปิดประเทศ (Lockdown) โดยให้ประชาชนหยุด กิจกรรมต่างๆ หยุดการเดินทาง และอยู่ในที่ต้งหรือที่พักตามระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งยังงด กิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น ยังมีการรณรงค์ตามมาตรการด้านสาธารณสุข เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ประเทศ ทั้งด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา สำหรับการจัดการศึกษาของทุก ประเทศ ได้รับผลกระทบจากจากสถานการณ์นี้เช่นกัน โดยโรงเรียนหยุดการเรียนการสอนใน โรงเรียน ทั้งในลักษณะที่หยุดทั่วประเทศ และหยุดเฉพาะบางพื้นที่ที่เกิดการแพร่ระบาดรุนแรง หรือ พื้นที่ควบคุม (เก็จกนก เอื้อวงศ์ และคณะ, 2564) ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประเทศไทย ยังมีการระบาดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อภาคการศึกษาเป็นอย่างมาก สถานศึกษาส่วนใหญ่ต้องทำการปิดการเรียนการสอน อย่างไม่มีกำหนด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาต้องบริหารจัดการ สถานศึกษา และจัดรูปแบบการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สถานศึกษาควรพิจารณาเลือกจัดการเรียนการสอน โดยพิจารณากำหนดรูปแบบ ให้มีความเหมาะสมตามความต้องการของสถานศึกษา และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถที่จะกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่าง จากที่กำหนดไว้ หรือจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานได้ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของ นักเรียน ครู และบุคลากรเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษา จึงต้องมีความตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการ ออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหัวใจหลักในการบริหารสถานศึกษา คือ งานวิชาการ ดังที่ Smith (1961) ได้เสนอว่า การใช้เวลาในการบริหารและการให้ความสำคัญของงานใน สถานศึกษา โดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ งานบริหารวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40 งาน บริหารบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 20 งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 งาน

บริหารการเงิน งานบริหารอาคารสถานที่ งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน และงานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภวารินชำราบ อำเภอสำโรง อำเภอนาเยีย และอำเภอสว่างวีระวงศ์ มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 143 โรงเรียน ทั้งนี้ จากการสังเคราะห์รายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ประจำปี พ.ศ. 2564 พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลายประการ อาทิเช่น บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน งานบางอย่างมีหลายขั้นตอน หรือมีความซ้ำซ้อน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน สถานศึกษาไม่มีแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน บุคลากรบางส่วนขาด ความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาบางแห่งขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน สื่อการเรียนรู้เทคโนโลยี ระบบการนิเทศ ติดตามการดำเนินงาน ขาดความต่อเนื่อง รายงานข้อมูลผลการดำเนินงานสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ยากต่อการประเมินผลการดำเนินงาน และไม่สามารถจัดทำเป็นสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการได้อย่างครบถ้วน และเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ที่ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ต้องยกเลิกไป บางโครงการ/กิจกรรม ไม่สามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องได้ ทำให้โครงการ/กิจกรรม ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และยังพบว่านักเรียนในสังกัดไม่มีความพร้อมในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) และการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (National Test: NT) และเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ปกติ ทั้งส่วนใหญ่เป็นการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ On-Hand อาจทำให้นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจโดยตรง ส่งผลให้นักเรียนมีผลการทดสอบคะแนนเฉลี่ยภาพรวม อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ต่ำกว่าระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต่ำกว่าระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4, 2565) จากสภาพดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ซึ่งในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 นี้ ต้องเร่งปรับปรุง พัฒนาให้สถานศึกษาของตนเองมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความตื่นตัว และเตรียมความพร้อมทั้งสถานการณ์การวิกฤตนี้ เพื่อให้จัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการจัด

การศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของทุกสถานการณ์ อีกทั้งยังเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของสถานศึกษา

จากสภาพดังกล่าว จึงได้ศึกษาเรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ซึ่งคาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ และนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2565 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 142 โรงเรียน มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 1,038 คน จำแนกตามตำแหน่งงาน ดังนี้ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 142 คน และครูผู้สอน จำนวน 896 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2565 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป ของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน จำนวน 38 โรงเรียน จำแนกเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 38 คน ครูผู้สอน จำนวน 243 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามอำเภอในเขตพื้นที่การปกครอง แต่ละชั้นใช้วิธีกำหนดสัดส่วน และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ลักษณะแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาหาค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

จากการศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สรุปผล ดังนี้

1. สภาพ และปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
2. แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา คือ (1) สถานศึกษา ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสอดคล้องกับสถานการณ์ (2) ผู้บริหาร ควรนำหลักสูตรมาปรับใช้ให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ (3) ผู้บริหาร ควรเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียน (4) ผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้ครูประเมินความก้าวหน้าและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่น (5) สถานศึกษา และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีเวทีในการนำเสนอผลการวิจัยหรือนวัตกรรมที่เกิดขึ้น โดยการนำเสนอผ่านระบบออนไลน์ (6) สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการนิเทศการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นโดยใช้กระบวนการ PDCA (7) สถานศึกษา ต้องแสดงข้อมูลสารสนเทศการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยมีการเปิดเผยข้อมูลทางเว็บไซต์ (8) ผู้บริหาร ควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาการในชุมชน และให้เป็นไปตามมาตรฐานการวันระยะทางทางสังคม และ (9) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูจัดทำไฟล์สื่อสารการสอนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาและทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และอยู่ในระดับปานกลาง 8 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 2) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3) ด้านการส่งเสริมและ

สนับสนุนงานวิชาการ 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 7) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 8) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษา ยังไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติงาน รวมถึงการวางแผนการบริหารงานวิชาการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ครูมีความเข้าใจขอบข่ายงานด้านการบริหารงานวิชาการเบื้องต้นไม่ลึกซึ้ง ภาระงานนอกจากการสอนในโรงเรียนมีมากส่งผลให้ครูมีเวลาเตรียมการจัดการเรียนการสอนน้อยลง และจากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้สถานศึกษาต้องประกาศหยุดเรียนอยู่บ่อยครั้ง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคฯ ทำให้งานภายในโรงเรียนต้องหยุดชะงักอย่างกะทันหัน อีกทั้งครูและบุคลากรในโรงเรียนได้รับเชื้อโรคฯ ส่งผลต่อการติดต่อประสานงานด้านการเรียนการสอน ทำให้การดำเนินงานที่ผ่านมายังไม่บรรลุตามเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเท่าที่ควร จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ อิตาทิพย์ ประทุมทิพย์ และคณะ (2565) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนางานวิชาการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาโควิด-19 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองนครพนม ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของงานวิชาการ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาโควิด-19 ของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ 7) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาค่ำสุด คือ 9) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงมากในการแพร่ระบาดของโรคฯ จึงมีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสได้ง่าย โรงเรียนมีการประกาศหยุดเรียนในหลายช่วงเวลา ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้การประสานงาน หรืองานดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนต้องหยุดชะงัก

ตามไปด้วย จึงทำให้ผลการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนมีผลงานที่ไม่บรรลุตามเป้าหมายเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความเห็น โดยรวมและรายด้าน โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ดังที่แสดงในตารางที่ 14 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมลพรรณ กุลาสา และคณะ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้มอบหมายภารกิจด้านวิชาการให้กับครูวิชาการเป็นผู้ปฏิบัติ และยังพบว่า ปัญหาในบางเรื่องนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย ปฏิบัติแล้วเสร็จก็ไม่มีมารายงานปัญหาให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ จึงเห็นว่าการบริหารงานวิชาการยังคง มีปัญหาการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

3. แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 มีแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ ดังนี้ 1) สถานศึกษา ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 2) ผู้บริหาร ควรนำหลักสูตรมาปรับใช้ให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยมีระบบขั้นตอน วางแผน ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ผู้บริหาร ควรเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ 4) ผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้ครูประเมินความก้าวหน้าและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่น 5) สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีเวทีในการนำเสนอผลการวิจัยหรือนวัตกรรมที่เกิดขึ้น โดยการนำเสนอผ่านระบบออนไลน์ เพื่อสร้างแรงจูงใจต่อการพัฒนางานและเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 6) สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการนิเทศการศึกษา โดยมีความยืดหยุ่นในแต่ละพื้นที่โรงเรียน โดยใช้กระบวนการ PDCA ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 7) สถานศึกษา ต้องแสดงข้อมูลสารสนเทศการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา โดยมีการเปิดเผยข้อมูลทางเว็บไซต์ 8) ผู้บริหาร ควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาการในชุมชน และให้เป็นไปตามมาตรฐานวันระยะทางทางสังคม และ 9) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูจัดทำไฟล์สื่อสารการสอนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาและทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราภรณ์ อ่อนชาผิวและสุชาดา นันทะไชย (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนถึงแม้จะ

ไม่ได้เรียนที่โรงเรียน อับดับแรกควรคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง และปรับตารางเรียนตามความเหมาะสม โดยครูผู้สอนจะต้องใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ เช่น การจัดทำไฟล์สื่อสารการสอนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาและทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน บ้าน อีกทั้งจะต้องทำการจัดการสอนระบบออนไลน์เพิ่มเติม โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน ส่วนผลการวิจัยของ จิตาทิพย์ ประทุมทิพย์ และคณะ (2565) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนางานวิชาการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาโควิด-19 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ต้องอาศัยความร่วมมือกัน ควรนำหลักสูตรมาปรับใช้ให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์โดยมีระบบ ขั้นตอน วางแผน ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัยสภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า สภาพ และปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมของสถานศึกษาในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤต ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะเป็นหัวหน้าสถานศึกษา ที่รับผิดชอบการจัดการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ควรให้ความสำคัญและตระหนักในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา และสิ่งสำคัญคือต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของทุกสถานการณ์ อีกทั้งยังเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- เก็จกนก เอื้อวงศ์, ชูชาติ พ่วงสมจิตร, นงเยาว์ อุทุมพร, กุลชลี จงเจริญ และ ฐิติกรณียาวิไชย จารึก ศิลป. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19. กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(10), 458-472.
- จิราภานต์ อ่อนชาผิวและสุชาดา นันทะไชย. (2564). ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1. วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่, 6(4), 49-66.
- จิตาทิพย์ ประทุมทิพย์, รชฏ สุวรรณภูมิ และ ทศนา ประสานตรี. (2565). สภาพ ความต้องการ จำเป็น และแนวทางพัฒนางานวิชาการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา โควิด-19 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองนครพนม. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 12(2), 162-174.
- พิมลพรรณ กลุสา, ฌัฏฐวรรณ ธนาพงษ์อนันท์ และ รังสรรค์ โฉมยา. (2559). สภาพ ปัญหาและ แนวทางในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 10(2), 110-123.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. (2565). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี พ.ศ. 2564. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. พริกหวานกราฟฟิค.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Smith, E. W. (1961). *The education is encyclopedia*. Methuen.